

8. Ямских Т.Н. Методика дистанционного обучения иноязычному информативному чтению (английский язык, неязыковой вуз) : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Татьяна Николаевна Ямских. – Красноярск, 2004. – 210 с.
9. Guariento W. Text and Task Authentically in the ESL classroom / William Guariento / ELT Journal. – 2001. – № 55 (4). – P. 347-353.
10. Riddel D. Teaching English as a Foreign / Second Language / David Riddel. – Oxon : Bookpoint Ltd, 2003. – 279 p.

Окопная Я.В., Романюк Ю.В.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГИПЕРТЕКСТА В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У БУДУЩИХ РАБОТНИКОВ НЕЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Статья раскрывает современные подходы к формированию рецептивных и продуктивных видов профессионально ориентированной иноязычной коммуникативной компетентности у студентов нелингвистических специальностей. Представлена система педагогического анализа и оригинальная технология оптимизации профессионального развития. На основе системного подхода научно обоснована концепция процесса нелингвистического иноязычного образования как формы существования дидактической системы, рассмотрены ее составляющие, определены ее характеристики на современном этапе развития общества и профессиональной педагогики.

Ключевые слова: гипертекст, иностранные языки, нелингвистический вуз, подходы к формированию профессионально ориентированной иноязычной коммуникативной компетентности.

Окопна Я., Romaniuk J.

HYPERTEXT IN THE FORMATION OF PROFESSIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE FOR FUTURE WORKERS IN NON-LINGUISTIC SPECIALTIES

The problem of professional competence formation remains to be sufficiently investigated in the pedagogical theory and therefore it is not sufficiently reflected in practical activities of educational institutions. In particular, the essence and structure of professional competence still remains outside of researchers' attention; thorough investigation and substantiation are required for the content, forms and methods of competence formation in future workers of non-linguistic specialities in the process of professional preparation at higher educational institutions of Ukraine.

The article is devoted to methodological foundations for the formation of professionally oriented foreign language communicative competence of future specialists in non-linguistics technological engineering industry. Through analysis of scientific literature theoretical preconditions of professionally oriented teaching in English as first foreign language and German as a second foreign language after English have been identified. Within the framework of the study peculiarities of teaching material selection for Internet learning have been specified. The service non-linguistics technological engineering industry sector has been defined as a specific field of professional foreign language multilingual activities.

The article opens new approaches to the formation of the receptive and productive species in professionally oriented foreign language communicative competence to students of non-linguistic specialities, presents educational system analysis and optimization of original technology professional development. Based on the systematic approach, the concept of the process of the non-linguistic foreign language education is scientifically grounded as a form of the didactic system, its components are investigated, its characteristics are determined on the modern level of the development of the society and professional pedagogy.

Key words: hypertext, foreign languages, non-linguistic higher educational institution, approaches to the formation of professionally oriented foreign language communicative competence.

Подано до редакції 31.03.2015.

УДК 377.1: 004 (07)

© 2015

Попадич О.О.

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ВИХОВАНОСТІ СТУДЕНТІВ – ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ЦІЛІСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті розглядається проблема формування правової вихованості студентів – представників національних меншин у цілісному педагогічному процесі вищої школи, розглянуто педагогічні умови правового виховання національних меншин у вищому навчальному закладі як комплекс обґрунтованих взаємодіючих обставин та чинників впливу на професійно-правову обізнаність, професійно-правову розвиненість та готовність до життєдіяльності національних меншин – студентів вищих навчальних закладів у процесі активної навчальної, позанавчальної та практичної діяльності; запропоновано визначення поняття «педагогічні умови правового виховання національних меншин – студентів вищих навчальних закладів»

Ключові слова: національні меншини, права національних меншин, виховання, освіта, правове виховання, педагогічні умови, студент вищого навчального закладу.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Україна, проголосивши себе на конституційному рівні демократичною і правовою державою, прагне створити умови для рівноправного розвитку та активної всебічної участі у соціальному, економічному, політичному та духовно-культурному житті громадян України всіх національностей. Оскільки наша держава є багатонаціональною та полімовною країною, що перебуває на етапі

державотворення, для державної влади є важливим гарантування усіх прав національних меншин України, що є вагомим передумовою для забезпечення суспільної злагоди.

Права національних меншин відображені в Конституції України (1996 р.), де вказано, що «Кожен має право на освіту... Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства». Це конституційне положення більш деталізовано у «Державній програмі відродження й розвитку освіти національних меншин в Україні на 1994–2000 рр.», головною метою якої є визначення стратегії розвитку системи освіти для представників різних національностей – громадян України на найближчі роки та перспективу XXI століття, створення системи навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, успадкування духовних надбань рідного народу, формування у молоді позиції громадянина української держави незалежно від національної належності. Правове виховання молоді та студентів щодо основних правил поведінки та знання своїх прав потребує комплексного вирішення через діяльність навчальних закладів, які повинні брати активну участь у правовому вихованні студентів, зокрема представників національних меншин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Конституційно-правове забезпечення прав національних меншин в Україні та їх порівняльний аналіз із зарубіжними традиціями викликають жвавий інтерес українських науковців. Зокрема, мовні права національних меншин досліджували В. Колісник, О. Биков, І. Лопушинський, Ю. Прадід, К. Вітман, О. Копиленко, Л. Масенко, В. Радчук, М. Рябчук, Л. Танюк, М. Стріха, І. Попеску та ін. Сучасні підходи до формування змісту правової підготовки у вищій школі висвітлено у працях П. Біленчука, С. Сливки, М. Вачевського, І. Коляди, А. Булди, І. Кресіної, М. Подберезького, О. Скакуна, О. Столяренка; формування правової культури та правосвідомості особистості розглядали В. Безбородий, Г. Васянович, О. Ганзенко, Я. Кічук, В. Одарій, М. Подберезький, О. Столяренко, О. Шестопалюк, М. Цимбалюк; особливостями навчально-виховного процесу та правовим вихованням особистості займалися Г. Балл, І. Бех, А. Галєєва, В. Загрева, І. Запорожан, Л. Мацук, Т. Осипова, А. Стаканков, Ю. Сурмяк, М. Фіцула, О. Хоптяна та ін.

Проте доводиться констатувати відсутність узагальнювальних досліджень щодо формування правової вихованості студентів – представників національних меншин у цілісному педагогічному процесі вищої школи.

Формулювання цілей статті... Особливі соціокультурні контексти, створені в результаті глобалізації, безпосередньо впливають на освітні й виховні практики, котрі за сучасних умов структуруються як інтеркультурний освітній діалог. При цьому важливою проблемою тут є зменшення глобалізаційного тиску на людину засобами освіти і виховання, подолання культурного й освітнього відчуження. Адекватною відповіддю на ці виклики є, зокрема, правове та національно-патріотичне виховання.

Мета статті – розглянути педагогічні умови правового виховання національних меншин у вищому навчальному закладі як комплекс обґрунтованих взаємодіючих обставин та чинників впливу на професійно-правову обізнаність, професійно-правову розвиненість та готовність до правомірної професійної діяльності студентів вищих навчальних закладів – представників національних меншин у процесі активної навчальної, позанавчальної та практичної діяльності.

Новизна дослідження полягає в тому, що вперше проаналізовано формування правової вихованості студентів – представників національних меншин у цілісному педагогічному процесі вищої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження... Україна послідовно прагне реалізувати європейський вимір етнонаціональної політики. Задля виконання цього завдання вона, згідно з вимогами міжнародних стандартів, формує та розвиває етнонаціональне законодавство – один із видів юридичних гарантій прав національних меншин, виражено здійснює політико-правове регулювання етнонаціональних взаємин [9, с. 121]. Сприятливим ґрунтом для такого підходу є теоретичні здобутки у сфері юридичної науки, етнології, педагогіки та психології, певні традиції української та радянської державності, які запроваджували, хоч і з різною засадничою метою, юридичні й організаційні гарантії прав національних меншин. Національні меншини – студенти вищих навчальних закладів – це групи громадян певної держави, які не є представниками титульного етносу, виявляють почуття національного самоусвідомлення і спільності між собою та навчаються у вищому навчальному закладі [1]. Освіта національних меншин у вищих навчальних закладах повинна ґрунтуватися на принципах рівності й недискримінації в набутті систематизованих знань, умінь, навичок, у всебічному розвитку особистості та на створенні державою умов для збереження і розвитку національних мов та культур. Стаття 2 (1) Декларації ООН з прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин, проголошує право національних меншин «користуватися своєю мовою в приватному житті і без будь-якої дискримінації».

Говорячи про головні проблеми розвитку системи освіти національних меншин і народів в Україні, експерти сходяться на тому, що це: відсутність управлінських структур, завданням яких був би розвиток, оцінка та професійна підтримка навчальних закладів, що виховують представників національних меншин; відсутність якісних освітніх програм, належно розроблених матеріалів та методик викладання мовами меншин; брак

систематичної професійної підготовки та підвищення кваліфікації педагогів вищої школи, які викладають мови та предмети з культури меншин, тощо [8, с. 143]

На рівні окремого навчального закладу простежуються такі негативні тенденції: відсутність порозуміння на національному ґрунті призводить до соціальної дискримінації, а також до зневажливого ставлення з боку інших студентів до представників національних меншин; виші рідко вдаються до співпраці з національно-культурними товариствами національних меншин і народностей тощо [5, с. 16]. Тобто в умовах сьогодення рівень правових знань національних меншин не забезпечує їхньої впевненої й усталеної правової поведінки в суспільстві. Програмою правової освіти населення України [6] визначено, що правова освіта є процесом засвоєння знань про основи держави і права, виховання у громадян поваги до закону та прав людини, небайдужого ставлення до порушень законності та правопорядку. Усі громадяни України мають право на набуття необхідного мінімуму правових знань. Студенти вищих навчальних закладів – представники національних меншин – можуть отримати правові знання саме через правове виховання під час навчання у виші.

Правове виховання – це організаційна робота. Цілі й методи правовиховної роботи співвідносні і становлять діалектичну єдність. Визначення педагогічних умов правового виховання ми розглядаємо як один із пріоритетних напрямів підвищення ефективності процесу правового виховання національних меншин. Сутність поняття «педагогічні умови» розглядають у своїх працях такі вчені, як: Ю. Бабанський, В. Загвязінський, І. Лернер, В. Максимов, Ю. Сокольников та ін. Так, Ю. Бабанський до педагогічних умов відносить обставини, за яких компоненти навчального процесу (навчальний предмет, викладання і навчання) представлені у взаємодії, що дає можливість викладачу плідно викладати предмет і керувати навчальним процесом, а студенту – успішно вчитися [2, с. 125]. І. Лернер педагогічні умови виділяє як чинники, що забезпечують успішне навчання [7, с. 76]. Педагогічною (або виховною) умовою є зовнішня (чи внутрішня) певною мірою свідомо сконструйована викладачем обставина, що впливає на педагогічний процес [3, с. 18].

Отже, педагогічні умови – це цілеспрямовано створені обставини в тісній взаємодії педагогічних, психологічних і соціально-економічних чинників (відносин, засобів тощо), що дозволяють педагогу ефективно здійснювати виховну або навчальну роботу.

Під педагогічними умовами правового виховання національних меншин у вищому навчальному закладі ми розуміємо комплекс обґрунтованих взаємодіючих обставин (зовнішніх та внутрішніх) та чинників (об'єктивних і суб'єктивних) впливу на професійно-правову обізнаність, професійно-правову розвинутість та готовність до правомірної життєдіяльності майбутніх фахівців – національних меншин у процесі активної навчальної, позанавчальної та практичної діяльності.

На нашу думку, педагогічними умовами правового виховання національних меншин у виші є: розробка змісту правового виховання; формування ціннісно-правових орієнтацій майбутніх спеціалістів; розвиток правових умінь як передумови правової поведінки у суспільстві.

Обґрунтуємо доцільність цих умов. Правове виховання забезпечує пізнавальний (раціональний) рівень правових знань та відображає морально-етичну природу права. Тому перша умова стосується змісту правового виховання, оскільки правове виховання, перш за все, впливає на когнітивну (пізнавальну) сферу особистості. Реалізація цієї умови відбувається шляхом побудови структури змісту та систематизації правових знань. Одним з найважливіших завдань реалізації інтегрованого підходу до структурування правових знань є включення їх у цілісну систему знань, умінь та навичок. Правові знання втілюються у правовій поведінці та правових стосунках, в оцінках правових чи протиправних актів.

Результатом є правова освіченість, яка є підґрунтям інтеграції професійно спрямованих правових знань, умінь та цінностей. Це інтелектуальний зріз правового виховання майбутнього фахівця. Система правової освіти національних меншин передбачає формування знань основних засад та принципів права, провідних ідей та галузей права, правових положень та понять. Правовою основою формування державної політики щодо їх забезпечення є Декларація «Про державний суверенітет України», Конституція України, закони України «Про національні меншини в Україні», «Про мови», «Про освіту», «Про позашкільну освіту», а також деякі інші законодавчі акти. Ми вважаємо, що удосконалення змісту навчання національних меншин теоретичних основ права має відбуватися шляхом упровадження спеціально організованих інтегрованих курсів правового характеру, що гарантує розширення діапазону правових знань цієї групи студентів. Правове виховання забезпечує пізнавальний (раціональний) рівень правових знань та відображає морально-етичну природу права. Це є перша умова правового виховання національних меншин у виші, яка враховує, що правове виховання впливає на когнітивну (пізнавальну) сферу особистості й стосується змісту правового виховання.

Друга умова стосується морального складника правового виховання, оскільки правове виховання впливає на емоційно-вольову сферу особистості. Ця умова передбачає розвиток правової відповідальності, яка дозволяє оцінювати дії, вчинки і поведінку, робити вибір та приймати рішення, розвиває мотиви і потребу до самовдосконалення. Правове виховання формує мотиваційно-емоційний інтерес до права та ціннісне ставлення, повагу до права, усвідомлення важливості верховенства права, правові ідеали – втілення загальнолюдських

духовних цінностей. Морально-правова оцінка сприяє формуванню правових переконань, пов'язаних у майбутньому з життєдіяльністю.

Таким чином, можемо конкретизувати цю умову як активізацію позанавчальної виховної роботи національних меншин. Вона відбувається як самостійна підготовка та організація виховних справ. Її мета – розвиток у студентів ціннісного ставлення до права, правової відповідальності, мотивів і потреб самовдосконалення. Деякі виховні справи засвідчили, що закони, правові норми базуються на принципах моралі. Виховні справи повинні бути спрямовані на перетворення правових знань, вимог в особисті переконання студентів, норму поведінки, в їхню життєву позицію.

Правове виховання впливає на діяльну сферу особистості. Поведінковий зріз правового виховання студента – це вміння користуватися правовим інструментарієм, а саме – законами та іншими актами у практичній діяльності. Тому третя умова стосується діяльній складовій правового виховання: правове виховання впливає на правову спрямованість поведінки особистості.

У реаліях мультикультурної держави, коли одну територію населяють люди, які мають не тільки різне етнічне коріння, а й різне світобачення, традиції, культуру та, навіть, різну концепцію перебігу історії України, слід на рівні освітньо-виховного процесу забезпечити концепцію вільного виховання громадянина Української держави, незалежно від його етнічного походження та світоглядних орієнтацій [4, с. 86]. Педагогічною умовою результативності правового виховання є застосування особистісно-орієнтованого підходу, який ґрунтується на засадах емоційно-мотиваційної налаштованості, педагогічного коригування, психологічної корекції, педагогічної підтримки розвитку особистості у роботі над собою, в утвердженні позитивного досвіду спілкування і взаємодії.

Перетворення правових знань, поглядів, ставлень, почуттів у глибокі особисті переконання і вчинки здійснюється у процесі активної навчальної, позанавчальної та практичної діяльності. Таким чином, конкретизуємо цю умову як: використання ефективних методів професійно-практичної підготовки, спрямованих на здобуття досвіду вирішення виробничих проблем, правового аналізу ситуацій, правомірної поведінки тощо. Під час правового практикуму формується правова активність, правомірна поведінка, правові відносини та готовність до прийняття правомірних рішень.

Таким чином, підсумовуючи, зазначимо таке: педагогічними умовами правового виховання у вищому навчальному закладі є комплекс обґрунтованих взаємодіючих обставин та чинників впливу на професійно-правову обізнаність, професійно-правову розвиненість та готовність до життєдіяльності студентів вищих навчальних закладів – національних меншин у процесі активної навчальної, позанавчальної та практичної діяльності. Перша умова стосується змісту правового виховання, друга – морального складника правового виховання, третя – діяльній складовій правового виховання. Педагогічні умови варто реалізувати шляхом розробки спеціально організованих інтегрованих курсів (або професійно спрямованих тем) правового характеру; активізації самостійної роботи студентів з підготовки та організації виховних справ; використання ефективних методів професійно-практичної підготовки, спрямованих на здобуття досвіду вирішення життєвих проблем, правового аналізу ситуацій, правомірної поведінки.

Висновки... Проблема національного та правового виховання є досить актуальною як у науковому, так і в соціально-педагогічному аспекті, оскільки складає концептуальну канву новітньої парадигми розвитку освіти та виховання у мультикультурному суспільстві. Правильно організоване правове виховання не тільки сприяє формуванню повноцінної особистості, яка цінує свою громадянську, національну і особисту гідність, а й створює умови і можливості для взаємопроникнення та взаємодії різноманітних етносів. Розглянувши змістові й функціональні характеристики названих педагогічних умов, ми доходимо висновку, що вони сприяють розвитку правової вихованості студентів вищих навчальних закладів – представників національних меншин.

Проведене дослідження виявило, що педагогічні умови правового виховання національних меншин у вищому навчальному закладі – це комплекс обґрунтованих взаємодіючих обставин та чинників впливу на професійно-правову обізнаність, професійно-правову розвиненість та готовність до життєдіяльності національних меншин – студентів вищих навчальних закладів у процесі активної навчальної, позанавчальної та практичної діяльності. З огляду на те, що вказаний комплекс педагогічних умов є невід'ємним компонентом моделі правового виховання, оскільки система не може бути створена та існувати в іншому вигляді, окрім як у комплексі з названими педагогічними умовами, перспективи подальшої роботи вбачаємо у дослідженні структури правової вихованості студентів вищих навчальних закладів – національних меншин.

Використана література :

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: общедидактический аспект : [монография] / Юрий Константинович Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с.
3. Галієва А.П. Організаційно-педагогічні умови виховної діяльності у вищому аграрному навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 “Теорія і методика виховання” / А. П. Галієва. – Миколаїв, 2009. – 21 с.

4. Городиський М. Правова освіта майбутнього вчителя : монографія / М.І. Городиський ; за ред. д-ра пед. наук, проф. М. К. Подберезького. – К. : Науковий світ, 2001. – 128 с.
5. Колісник В. Національно-етнічні відносини в Україні: теоретичні засади та конституційно-правові аспекти : монографія. – Х. : Фоліо, 2003. – С. 187.
6. Котигоренко В. Тенденції в етнічній та етномовній динаміці населення України 1959–2001 рр. (за матеріалами переписів) / В. Котигоренко // Закон і право. – 2003. – № 2. – С. 16.
7. Лернер И.Я. Процесс обучения и его закономерности / Исаак Яковлевич Лернер. – М. : Знание, 1980. – № 3. – 96 с. Серия : Педагогика и психология.
8. Триняк М. Правове та національно-патріотичне виховання у реаліях мультикультурного суспільства // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія – 2012. – №3 (13). – С. 141-145.
9. Указ Президента України «Про національну програму правової освіти населення № 992/2001 від 18.10.2001 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua

Попадич Е.А.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРАВОВОЙ ВОСПИТАННОСТИ СТУДЕНТОВ – ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИНСТВ В ЦЕЛОСТНОМ ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

В статье рассматривается проблема формирования правовой воспитанности студентов – представителей национальных меньшинств в целостном педагогическом процессе высшей школы, рассмотрены педагогические условия правового воспитания национальных меньшинств в высшем учебном заведении как комплекс обоснованных взаимодействующих обстоятельств и факторов влияния на профессионально-правовую осведомленность, профессионально-правовую развитость и готовность к жизнедеятельности национальных меньшинств – студентов высших учебных заведений в процессе активной учебной, внеучебной и практической деятельности; проведен анализ таких понятий, как национальные меньшинства, права национальных меньшинств, воспитание, образование, правовое воспитание, педагогические условия, студент вуза во взаимосвязи; предложено определение понятия «педагогические условия правового воспитания студентов – представителей национальных меньшинств высших учебных заведений».

Ключевые слова: национальные меньшинства, права национальных меньшинств, воспитание, образование, правовое воспитание, педагогические условия, студент высшего учебного заведения.

Popadych O.

THE FORMATION OF STUDENTS LEGAL EDUCATION – THE MEMBERS OF NATIONAL MINORITIES IN THE PEDAGOGICAL PROCESS OF HIGH SCHOOL

Legal education of students – the members of national minorities is not researched enough. In the process of students legal education – the members of national minorities professional and legal liability, professional consciousness of law, the culture of informational and legal activity are formed. The component structure of students legal education – the members of national minorities is the unity and the interdependence of professional and legal awareness, professional and legal sophistication and the willingness of lawful professional activity in future profession. The professional and legal awareness of a student – the member of national minorities is characterized by legal knowledge, attitudes and beliefs, which enables to understand the role of law, legal order and legal relations in the sphere of professional activity, to realize the professional rights and duties. The professional and legal sophistication of a student – the member of national minorities involves the development of professional consciousness of law, which allows to evaluate actions, behavior, to make choices and decisions; the development of needs and motives for self-improvement in terms of the culture of legal activity. The willingness of lawful professional activity consists in the system reaction to solve relevant or predictable professional and legal situation, using appropriate means, methods and techniques according to circumstances.

The article deals with the problem of the formation of students legal education – the members of national minorities in the pedagogical process of high school, pedagogical conditions of legal education of national minorities as a set of reasonable interacting circumstances and factors which influence the professional legal awareness, professional and legal sophistication and willingness to minority life – students in the process of active educational, extracurricular and practical activity. The definition of «pedagogical conditions of students legal education – the members of national minorities in institutions of higher education» is proposed.

Key words: national minorities, national minorities rights, education, legal education, pedagogical terms, high school student.

Подано до редакції 11.03.2015.

УДК 37.001.76+371.2+377.35

© 2015

Постоян Т.Г.

РОЛЬ ГАЛУЗЕВИХ УНІВЕРСИТЕТІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ

У статті на засадах позитивного світового досвіду та принципів кластеризації галузей економіки пропонується інноваційна освітня система підготовки кадрів для виноградарсько-виноробної галузі у структурі виноградарського кластеру.

У статті обґрунтовується актуальність питання розробки освітніх програм на замовлення виробництва галузевими університетами, що сприятиме реалізації стратегії безперервної освіти та переходу на якісно новий рівень підготовки та перепідготовки висококваліфікованих робітничих кадрів та фахівців виноградарсько – виноробної галузі, що як наслідок забезпечить конкурентоспроможність галузі на міжнародному ринку.

Ключові слова: виноградарсько-виноробна галузь, виноградарський кластер, кадри, професійна підготовка, дуальне навчання.